

u.remissvar@regeringskansliet.se

Dnr: U2021/01369

Remissvar - Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning (SOU 2021:11)

Sveriges Arbetsterapeuter har tagit del av betänkandet Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning (SOU 2021:11).

Sveriges Arbetsterapeuter företräder en hög andel arbetsterapeuter i yrkesverksam ålder i Sverige. Vi tillvaratar och driver arbetsterapeutens yrkesmässiga och fackliga intressen. Med en hög representativitet kan vi som organisation föra arbetsterapiens och arbetsterapeuters talan i Sverige och internationellt.

I utredningens uppdrag har bland annat ingått att kartlägga och analysera skolornas stöd- och elevhälsoarbete och ge förslag för bättre förutsättningar så att elever ska kunna uppnå kunskapskraven. Utredningen ska även föreslå en acceptabel lägstanivå för tillgång till elevhälsans professioner samt analysera vilka insatser som kan vidtas för en stärkt grundsär- och gymnasiesärskola.

I betänkandet finns flera positiva förslag för ett mer aktivt stöd- och elevhälsoarbete. Bland annat föreslås riktade kompetensutvecklingsinsatser och stödmaterial för ett stärkt förebyggande och hälsofrämjande arbete i elevhälsan. Även förslaget att ta fram kunskapssammanställningar om elevhälsa och stöd är något som Sveriges Arbetsterapeuter ser positivt på och där arbetsterapeutisk forskning inom elevhälsan kan bidra.¹

När det gäller förslaget om tillgång till elevhälsans professioner och en förtydligad reglering av elevhälsans uppdrag så är det i grunden positivt att elevhälsan ska stärkas och att fokus läggs på uppdraget. Sveriges Arbetsterapeuter är dock mycket kritiskt till att utredningen valt att inte djupare problematisera frågan huruvida dagens sammansättning av hälsoprofessioner inom elevhälsan motsvarar de behov av insatser som dagens elever har. Ska målet med utredningen nås menar vi att det inte räcker med att lägga förslag för de hälsoprofessioner som i dag ingår i elevhälsan och

¹ Se exempelvis [Sveriges Arbetsterapeuter. \(2018\). Nordisk forskning inom arbetsterapi relaterat till skolan – en kunskapsöversikt](#)

målnivåer för dessa. Det låser in oss i dagens brister och breddar inte perspektivet för elevhälsan. För att elever i behov av stöd ska kunna få rätt typ av insatser, i rätt tid behöver elevhälsan stärkas med fler professioner. Detta är argument och förslag som förts fram i flera tidigare statliga utredningar² och även något som lyfts i det just nu aktuella betänkandet Börja med barnen! Sammanhållen god och nära vård för barn och unga, SOU 2021:34. I den utredningen föreslås just en stärkt elevhälsa med breddning av de kompetenser som bör ingå.

Arbetsterapeuter är en av de professioner som skulle behöva finnas inom elevhälsan i mycket högre utsträckning än idag. Arbetsterapeuter inom elevhälsan³ kan stärka skolans uppdrag att skapa förutsättningar för tillgängliga miljöer vad gäller stöd till elever som behöver ledning och stimulans i sitt lärande och personliga utveckling och som behöver individuella extra anpassningar eller kompensatoriska hjälpmedel som stöd. Arbetsterapeuter är specialister på barn och ungas aktivitetsutförande och delaktighet. Insatser kan ges både på individnivå till enskild elev eller på gruppnivå för utformning av pedagogisk, fysisk och sociala lärmiljö i skolan. Arbetsterapeutens kunskap om hur stöd kan utformas gynnar inte bara eleven som bedöms ha behov av stöd eller anpassning, utan kan gynna alla elever utifrån principen om universell utformning och universellt lärande. Med sin unika expertis kring aktivitet och delaktighet samt tillgång till evidensbaserade bedömningsinstrument, bidrar arbetsterapeuten till kartläggning av hur eleven fungerar såväl i skolan som i hemmet. På så sätt skapas en samlad bild av elevens förutsättningar och behov i linje med konventionen om barns rättigheter där principen om barns bästa ska vara vägledande i alla beslut som rör barnet självt.

Av betänkandet framgår att de elever som inte når upp till tröskelvärden för en diagnos riskerar att inte få det stöd hen enligt skollagen har rätt till. Att anställa arbetsterapeuter i elevhälsan med särskild funktionskompetens inom kognition, kommunikation och motorik skulle innebära ett ökat fokus på elevernas funktioner och färdigheter och för elever med och utan diagnos vilka alla var och en för sig och tillsammans är avgörande för hälsa delaktighet och lärande. Arbetsterapeuten har flera evidensbaserade bedömningsinstrument för att kartlägga och bedöma aktivitetsutförande och delaktighet i skolans miljöer samt omfattande kunskap om anpassningar genom strategier och hjälpmedel. Arbetsterapeuten tar hänsyn till elevens hela livssituation då dygnets alla timmar påverkar elevens lärande i skolan. Slutförd skolgång är en stark påverkansfaktor för minskad psykisk ohälsa senare i livet såväl som en ökad möjlighet att komma in på arbetsmarknaden. Detta leder till positiva konsekvenser för såväl individ som samhälle.

Arbetsterapeuter är en av de professioner som på senare år har blivit vanligare inom elevhälsan, men som fortfarande finns där i en mycket begränsad utsträckning. Detta trots att värdet av arbetsterapeuter inom elevhälsan har påvisats. Både svenska och

² Se exempelvis *På lika villkor! Delaktighet, jämlikhet och effektivitet i hjälpmedelsförsörjningen*. SOU 2017:43 eller *För att börja med något nytt måste man sluta med något gammalt. Förslag för en långsiktigt hållbar styrning inom området psykisk hälsa*. SOU 2018:90.

³ [För ett jämlikt lärande, Sveriges Arbetsterapeuter, 2016](#)

internationella studier⁴ har visat att arbetsterapeutisk kompetens i elevhälsan bidra till ökad skolnärvaro och ökad känsla av delaktighet, vilket i sin tur bidrar till att öka förutsättningarna för en jämlik skolgång. Arbetsterapeutisk kompetens har visats skapa bättre förutsättningar för att fler elever ska få tillgång till det stöd de har behov av och rätt till i skolan, insatser som är avgörande för att förebygga utanförskap och ohälsa och som bidrar till en hållbar samhällsutveckling. Socioekonomiska analyser har även visat att användandet av arbetsterapeuters kompetens i skolan är en ekonomisk vinst. Den bakomliggande anledningen till att arbetsterapeuter inte i högre utsträckning finns som en etablerad elevhälsoprofession handlar således inte om effekten av insatserna utan snarare om den tradition och de strukturer på organisationsnivå som omger dagens elevhälsa och som i hög grad styrs av de formuleringar som finns i skollagen kring elevhälsans professioner⁵. De förslag som nu lämnas av utredningen riskerar att minska incitamenten för att anställa arbetsterapeuter, och andra hälsoprofessioner som skulle behövas för att stärka och utveckla elevhälsan i rätt riktning.

Mot bakgrund av detta anser Sveriges Arbetsterapeuter att elevhälsoutredningen behöver kompletteras med förslag som främjar utvecklingen av en stärkt elevhälsa där fler hälsoprofessioners kompetens tas tillvara i syfte, att i enlighet med skollagen, nå en elevhälsa som verkar för att varje skola utvecklas till en miljö som främjar elevernas hälsa, delaktighet och välmående samt ger eleverna goda förutsättningar att utvecklas mot utbildningens mål. För att möjliggöra detta behövs en betydligt större tillgång till arbetsterapeutisk kompetens än vad som idag finns inom elevhälsan. Sveriges Arbetsterapeuter anser därför att arbetsterapeuter ska föreslås ingå som en av de obligatoriska kompetenserna inom elevhälsan på varje skola.

Sveriges Arbetsterapeuter

Ida Kåhlin

Förbundsordförande

⁴ Se exempelvis Lygnegård (2018). *Participation in and outside school: Self-ratings by Swedish adolescents with and without impairments and long-term health conditions* (Doctoral dissertation, Jönköping University, School of Health and Welfare); Sveriges Arbetsterapeuter. (2018). *Nordisk forskning inom arbetsterapi relaterat till skolan – en kunskapsöversikt*; Wilson & Harris (2018) *Collaborative Occupational Therapy: Teachers' Impressions of the Partnering for Change (P4C) Model*, *Physical & Occupational Therapy In Pediatrics*; Grajo et al (2020). *Interventions Within the Scope of Occupational Therapy to Improve Children's Academic Participation: A Systematic Review*. *AJOT*; Chen et al (2021). *Shifting Focus From Impairment to Inclusion: Expanding Occupational Therapy for Neurodivergent Students to Address School Environments*. *AJOT*.

⁵ Hylander och Guvå, (2017). *Elevhälsa som främjar lärande: om professionellt samarbete i retorik och praktik*.